

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Krzysztof Józefowicz
Sędziowie:	SSA Piotr Górecki (spr.) SSA Mikołaj Tomaszewski
Protokolant:	st. sekr. sądowy Monika Ćwirko

po rozpoznaniu w dniu 11 września 2013 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **K. M.**

przeciwko **Skarbowi Państwa- Dyrektorowi Zakładu Karnego we W.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 25 marca 2013 r., sygn. akt I C 1469/11

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a) **w punkcie 1 w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz powoda 1500 (tysiąc pięćset) złotych z odsetkami ustawowymi od 13 lipca 2011 r., a w pozostałym zakresie powództwo oddala;**

b) **w punkcie 2 w ten sposób, że nie obciąża powoda kosztami zastępstwa procesowego pełnomocnika pozwanego;**

II. w pozostałym zakresie apelację oddala;

III. nie obciąża powoda kosztami zastępstwa procesowego pełnomocnika pozwanego w postępowaniu apelacyjnym;

IV. zasądza od Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) na rzecz adwokata M. S. kwotę 147, 60 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

P. Górecki K. Józefowicz M. Tomaszewski

UZASADNIENIE

Powód K. M. wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Dyrektora Zakładu Karnego we W. kwoty 150.000 zł tytułem zadośćuczynienia za nieudzielenie mu odpowiedniej pomocy medycznej oraz o obciążenie kosztami procesu pozwanego.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda kosztów procesu.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 25 marca 2013 r. powództwo oddalił, zasądził od powoda na rzecz Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz przyznał od Skarbu Państwa wynagrodzenie pełnomocnikowi powoda tytułem udzielonej pomocy prawnej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym (sygn.akt I C 1469/11).

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

Powód odbywa karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym we W., a koniec kary przypada na 21 października 2013 r. W dniu 5 grudnia 2010 r. powód zgłosił zamiar uzyskania porady stomatologicznej. Wizytę wyznaczono na 20 grudnia 2010 r., ale powód odmówił udania się do stomatologa w tym dniu. Pierwsza wizyta u lekarza stomatologa miała miejsce w dniu 17 stycznia 2011 r. Lekarz zlecił wykonanie zdjęcia RTG zęba (ósemki dolnej). Następnego dnia powód zgłosił się do lekarza z bólem zęba i otrzymał lek przeciwbólowy na okres pięciu dni. Dnia 25 stycznia 2011 r. wykonano zdjęcie zęba i w trakcie wizyty w gabinecie stomatologicznym w dniu 8 lutego 2011 r. stwierdzono u powoda utrudnione wyzynanie się zęba ósemki dolnej prawej. Powoda skierowano na chirurgię szczękową. Stwierdzono u niego nadto pulpopatię 3 stopnia siódemki dolnej prawej i dokonano trepanacji korony tego zęba, z zastosowaniem leczenia otwartego. Tego dnia dwukrotnie powód otrzymał środki przeciwbólowe – 9 tabletek leku K.. Następnego dnia powód ponownie był u stomatologa, który zastosował lek C. w celu rewitalizacji zęba siódemki dolnej prawej, zamknął komorę zęba fleczerem, a także przekazał powodowi dwie tabletki K.. W dniu 25 lutego 2011 r. uzupełnienie rewitalizujące zastąpiono tlenkiem cynku. W czasie wizyty u stomatologa w dniu 2 marca 2011 r. stwierdzono utrudnione wyrzynanie się zęba ósemki dolnej prawej, podano antybiotyk i leki przeciwbólowe. Leczenie to stosowano w czasie wizyt w dniach 17 i 18 marca 2011 r. Następnie w dniu 24 marca 2011 r., przeprowadzono korektę szkliwa zęba ósemki dolnej prawej, a po wizycie w dniu 5 kwietnia 2011 r. zdecydowano o dewitalizacji tego zęba, a powodowi zapewniono dalsze czterodniowe leczenie przeciwbólowe. Dnia 21 kwietnia 2011 r. zapewniono powodowi kolejne leki przeciwbólowe na okres 5 dni. W czasie wizyty u chirurga stomatologa w dniu 22 kwietnia 2011 r. usunięto powodowi ósemkę dolną prawą, a siódemka dolna prawa zakwalifikowana została do dalszego leczenia. Powód nadal odczuwał bóle zębów. Poinformował o tym wychowawcę A. K.. W okresie od 9 czerwca 2011 r. do 30 czerwca 2011 r. prowadzono leczenie zęba siódemki, które zakończyło się pomyślnie. Podejmowane wobec powoda działania lecznicze odnotowywane były w jego książce zdrowia. Wydawanie zapisanych powodowi środków przeciwbólowych następowało po wizycie u stomatologa i czyniła to pielęgniarka.

Sąd Okręgowy ustalił nadto, że w pozwanym zakładzie karnym lekarz stomatolog pełni dyżury codziennie od poniedziałku do piątku, a w godzinach popołudniowych – do godziny 20. pełnią dyżury pielęgniarki stomatologiczne. W soboty i niedziele także dyżury pełnią pielęgniarki stomatologiczne, przy czym są one upoważnione do wydawania środków przeciwbólowych w razie zgłoszenia takiej konieczności. Skazani, którzy zgłoszą wizytę u stomatologa z bólem zębów, przyjmowani są przez lekarza niezwłocznie. Powodem opóźnienia w leczeniu stomatologicznym powoda była odmowa udania się do stomatologa w dniu 20 grudnia 2010 r. Leczenie podjęto w dniu 17 stycznia 2011 r. Po wykonaniu zdjęć RTG w dniu 25 stycznia 2011 r. podjęto działania lecznicze, efektem których było usunięcie zęba 48 w drodze zabiegu chirurgicznego w dniu 22 kwietnia 2011 r. w placówce leczniczej poza zakładem karnym. Zdaniem Sądu Okręgowego podjęte przez lekarzy stomatologów, zatrudnionych u pozwanego, działania lecznicze, dotyczące zęba 48 były prawidłowe. Również prawidłowe były działania, podjęte w celu leczenia zęba 47, które zakończyły się jego całkowitym wyleczeniem.

Sąd Okręgowy stwierdził, że dolegliwość powoda polegająca na stłoczeniu zębów, czy też na utrudnionym wyrzynaniu się zęba „mądrości” nie może być uznana za zawinione przez kogokolwiek, zwłaszcza, że ząb 48 u powoda nie miał szans na poprawne ustawienie się w łuku zębowym. Podjęte leczenie tego zęba spowodowało, iż jego usunięcie nastąpiło po prawie trzech miesiącach od postawienia diagnozy. Decyzja o ratowaniu zęba 47 była ze strony leczących powoda prawidłowa i skuteczna, mimo długiego okresu leczenia.

Sąd Okręgowy podniósł, że „leczenie powoda odbywało się w warunkach zakładu karnego i z tej przyczyny trwało dłużej, ale ta sytuacja jest konsekwencją przyjętego przez powoda sposobu na życie (...) musiał się on liczyć, że pobyt w zakładzie karnym w istotnym stopniu ograniczy nie tyle możliwość, ile szybkość działań w sytuacji np. zachorowania”.

Apelację wniósł powód, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości.

Skarżący zarzucił naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niezasadne uznanie za niewiarygodne zeznań powoda oraz świadka P. P. odnośnie lekceważenia administracji zakładu karnego dolegliwości powoda, pominięcie wniosków z opinii biegłych z dnia 25 maja 2012 r. w zakresie długiego czasu oczekiwania powoda na wizytę u dentysty oraz nieprawidłowości leczenia. Ponadto skarżący w apelacji wniósł o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego grafologa na okoliczność, czy książeczka zdrowia powoda została sfałszowana dnia 8 lutego 2011 r. poprzez dopisanie „K. 2x1/3.

W oparciu o powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanego kwoty 150.000 zł, a także zasądzenie od pozwanego kosztów procesu w I i II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pozwany w odpowiedzi na apelację wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa w wysokości 2.700 zł.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu zważył, co następuje.

Apelacja okazała się częściowo zasadna. Sąd Apelacyjny dzieląc istotne ustalenia faktyczne Sądu I instancji, dokonał jednakże odmiennej ich oceny.

Nie ulega wątpliwości, że powód w trakcie długotrwałej diagnostyki i leczenia zębów trzonowych (47 i 48) odczuwał znaczny ból, przy czym fakt ten zgłaszał administracji zakładu. Sam proces leczenia stomatologicznego był opieszale i zakończył się dopiero po 6 miesiącach od dnia zgłoszenia dolegliwości bólowych. Z poczynionych ustaleń wynikało, że skarżący dolegliwości bólowe zębów zgłaszał od początku grudnia. Lektura akt wskazuje jednoznacznie, że w przypadku powoda zaistniała opieszałość leczenia, co z kolei łączyło się z istotnymi cierpieniami fizycznymi. Powód dolegliwości bólowe odczuwał przez kilka miesięcy, a od marca do czerwca miał otwarty ząb. Znajduje to wprost potwierdzenie w opinii biegłej sądowej dr nauk medycznych specjalisty II st. stomatologii zachowawczej peridontologa A. F. która stwierdziła, że „powód cierpiał z powodu stanu zapalnego wokół ósemki (ból przy nagryzaniu) oraz nieodwracalnego zapalenia miazgi w zębie 47 (...) leczenie było zbyt rozciągnięte w czasie (...) od momentu udzielenia pierwszej pomocy i postawienia rozpoznania i blisko cztery miesiące do usunięcia przyczyny bólu, pacjent z zębem, otwartym od 2 marca czekał na zaopatrzenie do 9 czerwca” (k.197).

Roszczenie powoda oparte jest o treść przepisów art. 23 i 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c.

Przepis art. 23 k.c. stanowi, że dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, pozostają pod ochroną prawa cywilnego. W myśl art. 24 k.c. ten którego ten czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie naruszenia dobra osobistego sąd na mocy art. 448 k.c. może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Niewątpliwie Skarb Państwa poprzez wykonywanie kary pozbawienia wolności w sposób sprzeczny z prawem dopuścił się czynu niedozwolonego w rozumieniu art. 417 § 1 k.c. Opieszałości w udzieleniu osadzonemu skutecznej pomocy medycznej nie można usprawiedliwiać specyfiką związaną z pobytem w zakładzie penitencjarnym. Obowiązkiem Państwa jest takie zorganizowanie systemu penitencjarnego, aby zapewnić osobom osadzonym sprawną pomoc lekarską i to bez względu na trudności finansowe czy logistyczne. W konsekwencji zastosowanie ma w niniejszej sprawie art. 448 k.c., albowiem roszczenia oparte na tej postawie prawnej ustawodawca określił w ramach odpowiedzialności z tytułu czynów niedozwolonych. W razie naruszenia dobra osobistego czynem niedozwolonym sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę (art. 417 § 1 k.c. i art. 448 k.c.). Przy ocenie, jaka suma jest - w rozumieniu art. 448 k.c. - odpowiednia tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę spowodowaną naruszeniem dóbr osobistych, należy mieć na uwadze rodzaj dobra, które zostało naruszone oraz charakter, stopień nasilenia i czas trwania doznawania przez osobę, której dobro zostało naruszone, ujemnych przeżyć psychicznych spowodowanych naruszeniem (krzywda). Nie ulega wątpliwości, że silny ból zębów trwający przez okres kilku miesięcy łączy się dla osadzonego z dodatkowymi dolegliwościami, nie przewidzianymi w ramach odbywania kary pozbawienia wolności.

Dobrem prawnie chronionym jest zdrowie (art. 23 k.c.). Działanie godzące w bezpieczeństwo zdrowotne, powodujące ból i cierpienie, jest działaniem naruszającym to dobro osobiste. Nie bez racji powód argumentował, że pozwany poprzez wielomiesięczne leczenie stomatologiczne, które wiązało się z cierpieniem fizycznym i bólem, naruszył jego dobro osobiste. Nie można zaaprobować stanowiska Sądu Okręgowego, który samym faktem osadzenia powoda w jednostce penitencjarnej, usprawiedliwiał długotrwałe i powodujące cierpienie fizyczne leczenie stomatologiczne powoda. Zaakcentowania wymaga, że osadzony ma prawo do opieki medycznej, która powinna gwarantować skuteczną pomoc medyczną, szczególnie w sytuacjach związanych z silnymi dolegliwościami bólowymi i cierpieniem fizycznym. W żadnym razie nie sposób podzielić stanowiska sądu I instancji co do tego, że pozwany nie ponosi winy, bowiem „problemy stomatologiczne powoda zaistniały samoczynnie”. Wina pozwanego wynika jednakże z opieszałości w leczeniu stomatologicznym powoda. Dodać wypada, że powód miał chore dwa zęby, a zatem przyjąć trzeba, że dolegliwości bólowe jakie odczuwał były znaczne. Przez blisko 4 miesiące (od marca) powód miał otwarty ząb z dużym ubytkiem i dopiero w dniu 30 czerwca zakończono leczenie. Zaakcentować trzeba, że cierpienie fizyczne nie stanowi elementu kary i nie może być niejako oczywistym skutkiem przebywania w izolacji więziennej. Uznać nawet można, iż długotrwałe leczenie, nie przynoszące ulgi w dolegliwościach (chorobie), związane z wielomiesięcznym cierpieniem fizycznym każdego osadzonego może być w skrajnych wypadkach traktowane jako tortura. Cierpienia powoda były znaczące, co pośrednio potwierdza także kilkukrotne podawanie mu leków przeciwbólowych (K., T.).

Suma zadośćuczynienia pieniężnego przyznanego za krzywdę doznaną na skutek naruszenia dobra osobistego powinna być, stosownie do art. 448 k.c., „odpowiednia”. Określenie jej, uwzględniające wszystkie okoliczności sprawy, zależy od swobodnego uznania sędziowskiego. W okolicznościach niniejszej sprawy, w ocenie sądu odwoławczego, sumę adekwatną do doznanych cierpień fizycznych i okresu ich trwania stanowi kwota 1.500 zł. Niewątpliwie żądanie zasądzenia od Skarbu Państwa kwoty zadośćuczynienia w wysokości 150.000 zł było rażąco wygórowane tak z uwagi na sposób jak i okoliczności naruszenia dobra osobistego powoda, a także z uwagi na okres trwania tego naruszenia i charakter doznanej krzywdy. Przyznając zadośćuczynienie w wysokości 1.500 zł sąd miał na uwadze i to, że ostatecznie leczenie uzębienia (ząb 47) powoda zostało pomyślnie zakończone a powód nie doznał trwałego uszczerbku na zdrowiu.

Oddaleniu podlegał – zgłoszony po raz pierwszy w apelacji – wniosek o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego grafologa na okoliczność, „czy książeczka zdrowia powoda została sfalszowana dnia 8 lutego 2011 r. poprzez dopisanie „K. 2x1/3”. Wniosek ten nie zasługiwał na uwzględnienie z przyczyn określonych w art. 381 k.p.c. W myśl powołanego przepisu sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynika później. Skarżący nie wykazał, że nie mógł powołać tego dowodu przed sądem I instancji.

W tym stanie rzeczy Sąd odwoławczy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.500 zł (pkt.I). Na podstawie art. 385 k.p.c. powództwo w pozostałej części jako bezzasadne oddalił (pkt.II). W pkt. III Sąd Apelacyjny nie obciążył powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanego albowiem powód przebywając w warunkach więziennych nie ma możliwości zatrudnienia (art. 102 k.p.c.). Nadto w pkt. IV wyroku orzeczono w przedmiocie przyznania wynagrodzenia pełnomocnikowi powoda z urzędu na podstawie § 2 w zw. z § 11 ust. 1 pkt. 25 i § 13 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

P. Górecki K. Józefowicz M. Tomaszewski